

Geçmişle Usta İşi Bir Hesaplaşma: Körburun

 kitapeki.com/gecmisle-usta-isi-bir-hesaplasma-korburun/

Doğuş Sarpkaya

9/4/2016

Körburun, zengin karakter havuzuna sahip olması, geniş zamana yayılması, klişelerden beslenmesi nedeniyle kolayca dağılabilecek bir yapıya sahip.

Okur alışkanlıklarının tümüyle değiştiği bir çağa girmiş bulunuyoruz. Kısa, çarpıcı olduğu düşünülen cümlelerle bezenmiş, aforizma derlemesi kitapların daha çok ilgi çektiği bir dönem... Bunda sosyal medyanın ve sosyal medyanın rüzgârını arkasına almış reklamcı dilinin hâkim olmasının etkisi büyük. Çok okunan bazı dergilerin spotlarını öne çıkarması da genç okurun alışkanlıklarını belirleyebiliyor. Bunun sonucunda ise hacimli kitaplardan uzak durma eğilimi artıyor. Yakında okurluk, kısacık kitapları hızla okuyarak skor yapmak ile bir tutulursa şaşırmayacağız. Bu söylediklerimden kısa ve derdini anlatabilen nitelikli edebiyat eserlerini bir torba içine koyup olumsuzladığım düşünülmesin. Daha çok yayıncı, editör ve okur baskısının hacimli kitapların yayımlanmasına engel olmalarının yaratacağı tehlikelerden bahsetmeye çalışıyorum. Yayıncı, editör ya da okur baskısını aşan çok sayfalı ve iyi kitapların yeterli okurla buluşamaması ise ciddi bir sorun. Popülerleşip elde veya çantada taşınması moda hâline getirilen bazı kitapları bir kenara koyarsak çok satması gerekirken depolarda çürüyen, hem telif hem de çeviri pek çok eser var. Buna rağmen yazdığı metne güvenen ve bir şekilde edebî değerini bulacağını düşünerek yayıncıların kabul edebileceği ölçütlerde kısaltmayı reddeden ya da bir şekilde editörünü ikna etmeyi başarmış iyi yazarlar da yok değil. Geçtiğimiz günlerde yayımlanan Hikmet Hükümenoğlu'nun *Körburun* romanı da bu kategoriye sokulabilir. 1960 yılında başlayıp 1990'ların ortasına kadar, "hayali" bir adada geçen ve yakın tarihi anlatan Körburun'u okurların nasıl karşılayacağını merak etmemek elde değil.

Geçmişle Hesaplaşma

Körburun'u özetlemek kolay değil. Onun için özetleme çabası yerine asıl derdinin ne olduğunu anlamaya çalışabiliriz. Hükümenoğlu, 1960'tan 1990'lara kadar *Körburun* üzerinden Türkiye'deki tarihî kırılma ânlarının peşine düşüyor. Ama bunu kuru bir tarihî anlatımla gerçekleştiriyor. Romanın sayısı epey fazla olan ana karakterlerinin hem bedensel hem ruhsal büyüme evrelerini de takip etmemizi sağlıyor. Hayri'nin, Neriman Abla'nın, Meral'in, Murat'ın, Seher'in, Ferit'in hem çocukluklarını ya da gençliklerini hem de dönüştükleri kişileri takip ediyoruz roman boyunca. Ama Hükümenoğlu bununla kalmıyor: Ana karakterlerin dokunduğu kişileri de kanlı canlı birer karakter olarak yansıtmaya çalışıyor. Bu zor çaba ülkedeki gelişmelerle harmanlanınca, romanın derdine nüfuz edebiliyor okuyucu.

Hükümenoğlu, 1964 zorunlu Rum göçü ve askerî darbeler üzerinden geçmişle hesaplaşmaya girişiyor. 1964 tehciri, aslında Cumhuriyet tarihi boyunca gayrimüslim yurttaşların yaşadığı felaketlerin önemli bir halkası. 1922 mübadelesi, Varlık Vergisi ve 6-7 Eylül olayları sonrasında Türkiye'de yaşayan Rum nüfusun sürekli azaldığını biliyoruz. Bu esnada, Rum mallarına el koyup zenginleşen "yerli" girişimcilerin olduğunu da... 1964 zorunlu göçü, sermayeyi millîleştirme çabalarının son halkası olarak Kıbrıs sorunu bahane edilerek yürürlüğe koyuldu ve yaklaşık kırk beş bin kişi, yanına sadece yirmi dolar ve yirmi kilogram eşya alarak yurtlarından sürüldü. Hükümenoğlu, bu göçü merkeze alarak, ülkedeki tehcir mekanizmasını mercek altına alıyor. Hayri Engintaş'ın toplumsal ve ekonomik yükselişi, aslında Türkiye sermayesinin başkalarının acıları üzerine nasıl inşa edildiğini gösteriyor.

Ancak Hükümenoğlu bununla da kalmıyor. Yazarın asıl peşinde olduğu şey, egemenlerin kötülüklerine yığınların tepkisinin ne olduğunu açığa çıkarabilmek! Romanda yaşanan acılara ada halkının tepkisi, öncelikle zalimin yanında durmak oluyor. *Körburun*'da, aynı zamanda yüzyıllardır dip dibe yaşayan komşuların nasıl birer düşmana evrildiğini, sıradan insanların nasıl birer caniye dönüştüğünü ve tüm yaşananların nasıl hızlı bir şekilde unutulmuşu terk edildiğini de anlatmaya çalışıyor. Bu noktada Hükümenoğlu'nun merkezî temasının geçmişle hesaplaşma olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz.

Sıradan Kötülükler

Egemenlerin kötülükleri ve bu kötülük etrafında hızla örgütlenebilen linç kalabalıkları Türkiye tarihinin aşına olduğu bir durum. Ama örgütlü kötülüğün topluma yansıması ve karşılık buluşunun farklı tezahürleri üzerine yeterince düşünülmediğini söyleyemeyiz. Hükümenoğlu, toplumsallaşan kötülüğün derinine inmeyi mesele edindiği için sıradan insanın gündelik hayat içerisindeki sıradan kötülüklerine yoğunlaşıyor. Meral'in en yakın arkadaşını –onun iyiliği için– ispiyonlaması ve onun hayatını kökten değiştirmesini düşünelim mesela. Kötülüğün açığa çıkmasının karmaşık mekanizması da devreye sokuluyor böylece *Körburun*'da. Kötülük sadece büyük eylemlere ihtiyaç duymaz. Bazı küçük eylemlerin ve sonu düşünülmeden atılan adımların büyük sonuçları olabilir. Vurdumduymazlık, görmezden gelme, başını önüne eğerek uzaklaşma da kötülüğün kök salmasına katkıda bulunur. Etliye sütlüye karışmayan kendi halinde bir insanı kötülüğe sürükleyen şey, yaptıklarından çok yapmadıklarıdır. Ada'da 1964 yılında yaşanan linçe katılmayanların sessizliği, eylemsizliği üzerine düşünmemizi sağlayan Hükümenoğlu, büyük kötülüklerin yanında sonuçları derin ve yıkıcı olan “basit” kötülükleri de ele alıyor.

Hükümenoğlu, geçmişle hesaplaşmasını 12 Mart ve 12 Eylül darbesi üzerinden sürdürüyor fakat kendini merkezî temayla sınırlandırmıyor. Gündelik hayatın akışı ve popüler kültür de *Körburun*'un konuları arasında. Daha önce de söylemişim: Hükümenoğlu, kanlı canlı ve yazarından özerkliklerini kazanmış karakterler yaratmayı başardığı için, onların gündelik hayat içerisindeki yaşantılarını da betimleyebilmiş. Böyle olunca kitap gündelik hayatın tarihine de dokunabiliyor. Aynı zamanda klişelerden korkmayan bir yazarı var *Körburun*'un. Gerçeği tüm çıplaklığıyla gören delisi, darbe sonrası yenik kahramanlarıyla daha önceki roman geleneğine yaslandığını hissediyorsunuz. Ama tüm bu klişeler ve daha fazlası, rahatsız edici değil. Daha çok romanın bir rengi, bileşeni olarak metni zenginleştiriyor.

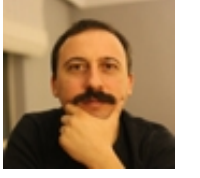
Körburun, zengin karakter havuzuna sahip olması, geniş zamana yayılması, klişelerden beslenmesi nedeniyle kolayca dağılabilecek bir yapıya sahip. Hikmet Hükümenoğlu, aksamayan kurguyu farklı anlatım biçimleri ile harmanlayarak bu tehlikeyi bertaraf etmeyi başarmış ve biz edebiyatseverlere çok okunur olmasını isteyeceğimiz bir roman hediye etmiş.

- **Körburun**
- **Yazar:** Hikmet Hükümenoğlu
- **Türü:** Roman
- **Baskı Yılı:** Ağustos 2016
- **Sayfa Sayısı:** 592 Sayfa
- **Yayınevi:** Can Yayınları

Doğuş Sarpkaya

1980 İzmir doğumlu edebiyat eleştirmenidir. Lisans eğitimini Ankara Üniversitesi DTCF Antropoloji bölümünde,

yüksek lisans eğitimini Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yetişkin Eğitimi anabilim dalında tamamlamıştır. İlk yayınlandığı dönemlerde meraklı bir okuyucusu olduğu BirGün Kitap Eki'nde önce yazar nihayetinde ise editör olmuştur. Aynı zamanda Ayrıntı Dergi yayın kurulu üyesidir. Yazıları Karşı Düşler, Refleks, Lacivert, İzafi, 14 Şubat Dünyanın Öyküsü, Redaksiyon, Ayrıntı gibi dergilerde yayımlanmıştır. Ankara'da yaşamaktadır.

Paylaş